

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 41.884.086
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії	Олексій Нікішев
	(власне ім'я, прізвище здобувача (ки))
1978 року народження, громадянин	України
	(назва держави, громадянином якої є здобувач (ка))
освіта вища: закінчив у 2004 році	Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова
	(найменування закладу вищої освіти)
за спеціальністю (спеціальностями)	«Правознавство»
	(за дипломом)
працює адвокат	Адвокатське об'єднання «ІНТЕЛЛЕКС», м.Одеса
	(посада) (місце основної роботи, підпорядкування, місто)
виконав акредитовану освітньо-наукову програму	Право
Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом	Одеського державного
	(повне найменування закладу)
університету внутрішніх справ від «18» червня 2025 року № 323, у складі:	
(вищої освіти (наукової установи), підпорядкування (у родовому відмінку), місто)	
Голови разової спеціалізованої вченої ради -	Тетяна Волошанівська доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ
Рецензентів -	Микола Янковий кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ; Олена Марченко кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ;
Офіційних опонентів -	Тетяна Фоміна доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства ННІ № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ Оксана Броневицька кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІ права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ.
	(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

на засіданні «01» серпня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня
доктора філософії з галузі знань **08 Право**
(галузь знань)

Олексію Нікішеву

(власне ім'я, прізвище здобувача (ки) у давальному відмінку)

на підставі публічного захисту дисертації **«Особливості доказування у
кримінальних провадженнях в умовах надзвичайних правових режимів»**

(назва дисертації)

за спеціальністю (спеціальностями)

081 Право

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) відповідно до Переліку
галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка
здобувачів вищої освіти)

Дисертацію виконано в **Одеському державному університеті внутрішніх справ**

(найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування, місто)

Науковий керівник **Ганна Тетерятник, доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального процесу та
криміналістики факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування Національної поліції
України Одеського державного університету внутрішніх
справ.**

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 08 Право.

Здобувач має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України, 3 тези доповідей на науково-практичних конференціях.

1. Нікішев О.В. Особливості визначення підслідності в умовах надзвичайних правових режимів. *Наше право*. 2024. №3. С. 418–423.

2. Нікішев О.В. Цифрові (електронні) докази у кримінальному провадженні в умовах надзвичайних правових режимів. *Право.UA*. 2025. №1. С. 365–371.

3. Нікішев О.В., Тетерятник Г.К. Організаційно-правові питання проведення огляду на місцях масових поховань. *Європейські перспективи*. 2025. №2. С. 364–372.

4. Нікішев О.В. Деякі питання проведення огляду місця подій в умовах надзвичайних правових режимів. *Наше право*. 2025. №2. С. 354–361.

У дискусії взяли участь та висловили зауваження:

Тетяна Фоміна, доктор юридичних наук, професор.

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Нікішева Олексія Валерійовича, водночас необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту.

1. У підрозділі 2.3 дисертаційного дослідження автор обґрунтовано звертає увагу на актуальну проблему невизначеності правового статусу цифрової інформації, зокрема тієї, що отримується з відкритих джерел (с. 168). Вартим схвалення є запропонований автором підхід до визначення цієї категорії доказів через ініціативу доповнення глави 4 КПК України новим параграфом 6 під назвою «ОЗШТ-звіт», у якому передбачалося б визначення поняття цього джерела доказів та встановлення процесуальних вимог до нього (с. 170). Також дисертант сформулював авторське визначення цифрового доказу (с. 153), що засвідчує його намагання внести наукову новизну в обговорення цієї складної категорії.

Дійсно, незважаючи на значну кількість публікацій з тематики цифрових доказів, їх місце у системі доказування в кримінальному провадженні все ще викликає дискусії в науковій спільноті. У цьому контексті пропозиція автора щодо нормативної регламентації ОЗШТ-звітів як потенційного процесуального джерела доказів виглядає новаторською та заслуговує на подальше фахове осмислення. Разом із тим, викликає певні сумніви доцільність окремої регламентації таких різновидів цифрових доказів, як ОЗШТ-звіт, без належного унормування самої категорії «цифровий доказ» у кримінальному процесуальному законодавстві. З методологічної точки зору, більш логічним, на думку офіційного опонента, виглядає встановлення загального процесуального порядку для цифрових доказів як окремої категорії, з визначенням особливостей їх збирання. Лише після цього доцільно розглядати доцільність виокремлення окремих підвидів цифрових доказів, таких як, наприклад, ОЗШТ-звіти, із уточненням специфіки їх збирання. Таким чином, концептуальне вирішення питання місця цифрових доказів у системі джерел доказів має передувати їх подальшій деталізації на підвиди. Зазначені аспекти залишилися поза межами дисертаційного аналізу, тому було б цінним почути позицію здобувача під час публічного захисту з таких питань: 1) чи доцільно законодавчо закріплювати поняття «цифровий доказ» у КПК України; 2) чи виправдано регламентувати окремі види цифрових доказів; 3) яке місце цифрових доказів у структурі процесуальних джерел доказів.

2. Окремої уваги заслуговує аспект, пов'язаний із міжнародними стандартами доказування у кримінальних провадженнях в умовах надзвичайних правових режимів. У дисертації наявні окремі згадки про відповідність кримінального процесуального законодавства України міжнародним стандартам, зокрема тим, що регламентують порядок проведення допитів у період воєнного стану, огляду трупів, збирання цифрових доказів (сторінки 124, 146, 169, 194).

Проте, варто зазначити, що спеціального комплексного аналізу міжнародних стандартів доказування, їх сутності, змістовного наповнення та застосовності в умовах надзвичайних правових режимах, у дисертації фактично не проведено. Це є важливим, оскільки в сучасних умовах збройного конфлікту, зокрема з огляду на ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду, питання доказування набуває великого значення. Зростає кількість випадків, коли докази, зібрані в національних кримінальних провадженнях, передаються до міжнародних інституцій, зокрема МКС. Відповідно, національні органи повинні забезпечувати не лише формальну допустимість доказів за КПК України, але й відповідність міжнародним стандартам.

Наразі ці стандарти дедалі частіше використовуються не лише як орієнтир для правозастосовної практики, а й як критерій оцінки легітимності кримінального провадження загалом. У цьому контексті було б доречно, якби автор присвятив окремий підрозділ або хоча б цілісний фрагмент дисертаційного дослідження аналізу принципів, правил і вимог, які сформувалися в практиці міжнародних судових інституцій, передусім Міжнародного кримінального суду, Міжнародного трибуналу з колишньої Югославії, Міжнародного кримінального трибуналу по Руанді, а також Європейського суду з прав людини у частині доказування. Такий підхід дозволив би глибше розкрити предмет дослідження та сформулювати нормативно вивірені пропозиції щодо адаптації національного законодавства до вимог міжнародного права.

3. З метою вдосконалення нормативного регулювання процесу доказування в умовах дії надзвичайних правових режимів автором дисертації надано низку цікавих і змістовно обґрунтованих пропозицій щодо внесення змін до чинного Кримінального процесуального кодексу України. Зокрема, на сторінках роботи сформульовано конкретні ініціативи стосовно доповнення або зміни положень частини 11 статті 615 КПК України (сторінки 100, 144, 202), частини 3 статті 615 КПК (с. 201), частини 7 статті 237 (с. 116), частини 3 статті 214 (с. 122), частини 1 статті 615 (с. 122), частини 1 статті 238 (с. 123), частини 1 статті 225 (с. 148) тощо.

Водночас, у дисертації містяться низка положень, які мають потенціал нормативної конкретизації, однак не подані у формі сформульованих проєктів змін до законодавства ані в основному тексті дисертації, ані в додатках до неї. Йдеться, зокрема, про пропозицію щодо зміни назви розділу IX-1 КПК України та його змісту (с. 52), а також про ідею доповнення статей 36 та 39 КПК України новими положеннями щодо повноважень прокурора і керівника органу досудового розслідування формувати категорії пріоритетних проваджень і затверджувати плани їх процесуального супроводу з урахуванням особливостей правового режиму та суспільного інтересу (с. 88) тощо.

З огляду на те, що в роботі обґрунтовано тезу про можливість практичного використання її положень у законотворчій діяльності (с. 32), доцільним

видавалося б представити сформульовані зміни до кримінального процесуального законодавства у більш систематизованому вигляді, наприклад, у формі узагальненого переліку або проекту закону в додатках до дисертації. Такий підхід дозволив би чітко відобразити обсяг і спрямованість авторських ініціатив, сприяв би кращому сприйняттю запропонованих положень як науковою спільнотою, так і представниками законодавчої ініціативи.

4. Окремі зауваження стосуються технічного й структурного оформлення дисертаційного дослідження.

По-перше, привертає увагу певна нерівномірність у побудові розділів дисертації: перший і другий розділи мають чітко структуровані підрозділи, що забезпечує послідовність викладу, тоді як третій розділ такої внутрішньої структури не містить, що дещо відрізняється від загальної композиційної логіки роботи.

По-друге, у дисертації відсутні підсумкові висновки до кожного з розділів, які могли б логічно завершувати змістовне навантаження окремих частин.

По-третє, окремі пункти загальних висновків виглядають надмірно деталізованими та об'ємними (наприклад, пункт 3 охоплює понад дві сторінки - с. 199-202; пункт 4 - три сторінки - с. 202-205).

Зазначені особливості не впливають на наукову цінність дисертації, однак їх врахування могло б сприяти досягненню більшої структурної завершеності та концептуальної цілісності роботи.

Разом із тим, висловлені зауваження не знижують загальної наукової цінності дисертації. Вони мають здебільшого рекомендаційний характер та не впливають на актуальність теми, обґрунтованість положень і висновків, сформульованих авторкою.

Оксана Броневицька, кандидат юридичних наук, доцент.

Попри загальну позитивну оцінку рецензованої роботи О.В. Нікішева «Особливості доказування у кримінальних провадженнях в умовах надзвичайних правових режимів», необхідно вказати, що вона, як і всі інші наукові роботи, не позбавлена певних дискусійних моментів, містить підстави для висловлення застережень і зауважень, окремі позиції вимагають уточнення, є спірними чи потребують додаткових аргументів під час захисту. Найістотнішими з них є такі:

1. Підрозділі 1.1 дисертації присвячено аналізу поняття та ознак надзвичайних правових режимів як факторів диференціації процесуальної форми у кримінальному процесі. Повністю погоджуюсь із висновками дисертанта про те, що аналіз динаміки змін до розділу IX 1 КПК України доводить, що така нормотворча політика викликає запитання щодо системності і передбачуваності законодавчого регулювання. Дійсно, постає закономірне питання: чому законодавець у своїх підходах не використовує проактивну концепцію, адже у випадку запровадження іншого НПР (наприклад, надзвичайного стану), КПК

України знову постане перед проблемою нормативної невизначеності – відсутності чітко врегульованих процесуальних особливостей для здійснення кримінального провадження в умовах такого режиму. Абсолютно логічною видається пропозиція дисертанта ініціювати зміну назви розділу IX-1 КПК України, а також відповідне редагування його змісту із закріпленням універсального підходу до кримінального провадження у межах надзвичайних правових режимів. Водночас дисертантом проаналізовано в цьому підрозділі поняття та правообмеження, особливості кримінального провадження при введенні правового режиму надзвичайного, воєнного стану або у районі проведення антитерористичної операції. Попри це, ми можемо також виділити настання надзвичайної екологічної ситуації відповідно до Закону України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» від 13.07.2000 р. та введення карантину або надзвичайної ситуації у сфері охорони здоров'я відповідно до Закону України «Про захист населення від інфекційних хворіб» від 06.04.2000 р. та Кодексу цивільного захисту від 02.10.2012 р. Тому доцільно було б проаналізувати також поняття та ознаки таких надзвичайних правових режимів як надзвичайна екологічна ситуація та надзвичайна ситуація у сфері охорони здоров'я, їх ознаки та вплив на процес доказування у кримінальному провадженні. Наприклад, захоплення Запорізької АЕС військовослужбовцями РФ може суттєво вплинути на доказування у кримінальному провадженні, особливо в справах, пов'язаних із воєнними злочинами, тероризмом, екоцидом або порушенням інших норм міжнародного гуманітарного права.

2. Цілком актуальним є аналіз особливостей проведення допиту в екстраординарних умовах, здійснений дисертантом у підрозділі 2.2. Погоджуюся з висновком, що одного факту введення воєнного стану недостатньо для того, щоб одразу застосовувати процедури, передбачені ст. 615 КПК України. Логічними є також пропозиції дисертанта про внесення змін до ч. 11 ст. 615 КПК України. Водночас, викликає зауваження вказівка у КПК України, що показання, отримані під час допиту свідка, потерпілого, підозрюваного з дотриманням відповідних умов без їх виклику в майбутньому до суду можуть бути використані як докази лише у кримінальному провадженні, що здійснюється в умовах воєнного стану. Чи не виникає тут необхідності внести відповідні зміни до кримінального процесуального законодавства, щоб такі показання, отримані на стадії досудового розслідування з дотриманням відповідних умов та гарантій, могли бути використані у кримінальних провадженнях, що здійснюються в умовах інших надзвичайних правових режимів?

3. На стор. 148 дисертант пропонує зміни до КПК України, відповідно до яких особа, стосовно якої уповноваженим органом прийнято рішення про обмін як військовополоненого, допитується лише в порядку с. 225 КПК України, крім випадків, передбачених ч. 11 ст. 615 КПК України. Чи не вважаєте Ви, що положення ч. 11 ст. 615 КПК України надають більше гарантій військовополоненому, який

перебуває у статусі підозрюваного, під час допиту, аніж положення ст. 225 КПК України, зокрема, обов'язковість участі захисника під час допиту.

4. Станом на зараз в Україні функціонує лише 25 експертних установ системи МВС, що займаються проведенням молекулярно-генетичних експертиз (стор. 178). Тобто очевидно, що їх кількість недостатня. Зокрема, після деокупації Київської області (м. Буча, Ірпінь, Гостомель) для проведення огляду місць вчинення воєнних злочинів були запрошені експерти із Франції. При цьому, Ірина Венедіктова, яка на той час керувала Офісом Генерального прокурора, вказала, що зібрані докази за допомогою зарубіжних експертів будуть використовуватися в національних розслідуваннях, а також можуть бути передані до Міжнародного кримінального суду. На мою думку, проблематика використання висновків зарубіжних експертів у справах про воєнні злочини в Україні є багатогранною й охоплює як правові, так і політичні, процесуальні та етичні аспекти. Зокрема, в розрізі цього дисертаційного дослідження було приділено велику увагу необхідності проведення генетично-молекулярних експертиз та повноваженням суб'єктів доказування в умовах надзвичайних правових режимів (підрозділ 1.3). Хотілося б почути думку дисертанта з приводу 9 процесуальної можливості використання висновків зарубіжних експертів з точки зору допустимості, належності, достовірності доказів у національному кримінальному провадженні.

Однак зазначені зауваження не заперечують загальної позитивної оцінки роботи, мають в основному рекомендаційний характер, можуть слугувати предметом додаткових пояснень з боку дисертанта та наукової дискусії під час захисту представленої дисертаційної роботи.

Микола Янковий, кандидат юридичних наук, професор.

Водночас, віддаючи належне кропіткій та високоякісній роботі дисертанта О.В. Нікішева, високо оцінюючи рівень дослідження, його актуальність та новітність підходів до дослідження обраної проблематики, варто звернути увагу на окремі положення, які мають дискусійний характер, потребують додаткової аргументації, обґрунтування чи роз'яснення здобувачем під час публічного захисту. А саме:

1. У підрозділі 2.1. дисертант розглядає огляд місця події в умовах надзвичайних правових режимів. Які практичні рекомендації ви можете надати слідчим, прокурорам та іншим учасникам огляду місця події для підвищення його ефективності та забезпечення законності в умовах надзвичайних правових режимів?

2. У підрозділі 2.2. здобувач досліджує особливості проведення допиту в екстраординарних умовах. У цьому контексті цікавить бачення автора щодо тактики допиту в зазначених умовах: які специфічні техніки та тактики допиту можуть бути ефективними або, навпаки, неприпустимими в екстраординарних умовах? Чи існують тактичні прийоми, які дозволяють отримати достовірну інформацію від осіб, що перебувають у стані шоку, стресу або з посттравматичним стресовим розладом?

3. Чи враховуються у Ваших пропозиціях ризики зловживань під час отримання доказів в умовах надзвичайних правових режимів, і як їх мінімізувати?

Насамкінець слід зазначити, що вказані зауваження стосуються питань, що мають дискусійний характер, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, яка містить низку теоретичних положень, що відповідають вимогам наукової новизни і мають доктринальне та прикладне значення.

Олена Марченко, кандидат юридичних наук, доцент.

Враховуючи високий рівень представленої роботи, варто зазначити деякі аспекти, які могли б посилити її, або вимагають уточнення:

1. Запропоноване автором поняття «OSINT-звіт» та його закріплення, як нового джерела доказів є сміливим та прогресивним кроком. Проте, виникає питання щодо механізму контролю за достовірністю інформації, яка подається, як OSINT-звіт, та забезпечення її допустимості в суді, враховуючи потенційні можливості маніпуляцій з відкритими джерелами. Можливо, варто було б докладніше розкрити у дисертації більш детальні критерії допустимості таких доказів для суду, враховуючи, що вони не здобуті "слідчим шляхом". Отже, під час публічного захисту хотілося б почути думку дисертанта чи передбачається можливість оскарження змісту такого звіту стороною захисту і яким чином?

2. У роботі автором розглядається питання щодо огляду місця події без понять. Визнаючи практичну необхідність, під час публічного захисту хотілося б почути детальніше обґрунтування, як саме забезпечуються процесуальні гарантії в умовах проведення ОМП без понять, та які альтернативні засоби фіксації та підтвердження можуть бути використані для забезпечення допустимості отриманих доказів.

3. У процесі ознайомлення з дисертаційним дослідженням привертає увагу відсутність використання емпіричного анкетування, як методу збору первинної інформації. Незважаючи на глибокий теоретичний аналіз і належне обґрунтування окремих положень, на переконання рецензента, залучення результатів анкетного опитування фахівців, безпосередньо пов'язаних із предметом дослідження, надало б додаткову емпіричну верифікацію висновків і підвищило б загальну доказову вартість одержаних результатів.

Незважаючи на зазначені поодинокі зауваження, вони не зменшують загальної високої оцінки кваліфікаційної наукової праці.

Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальне позитивне ставлення до роботи, не зменшують її наукової новизни та практичної значимості і тому не є перешкодою для її представлення в спеціалізовану раду для офіційного захисту.

Тетяна Волошанівська, доктор юридичних наук, доцент – без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За»	<u>5</u>	членів ради,
«Проти»	<u>—</u>	членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада
ДФ 41.884.086 присуджує

Олексію Нікішеву

(власне ім'я, прізвище, здобувача (ки) у давальному відмінку)

ступінь/ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право

(галузь знань)

за спеціальністю (спеціальностями) 081 Право

(код і найменування спеціальності (спеціальностей))

відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється
підготовка здобувачів вищої освіти)

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Тетяна ВОЛОШАНІВСЬКА

(власне ім'я та прізвище)

